

Anna Maria Geli de Ciurana

Rectora de la Universitat de Girona.

17-07-2006

[EPS 3] Educació universitària i sostenibilitat (per Anna Maria Geli)

El Consell Europeu a la reunió de Göteborg de juny 2001 afirmava: 'el desenvolupament sostenible no es una elecció, es un imperatiu'. Els professionals que treballen en el camp de la ciència i la tècnica han de donar resposta a les exigències d'una societat que demana a la indústria una producció neta, el control del consum energètic i un major respecte pels recursos del medi.

També a l'àmbit social i humanístic s'ha de treballar per definir un marc legal, econòmic i educatiu que asseguri la formació de la societat en els principis i la cultura de la sostenibilitat sobre la base de l'equitat social i el control del consum.

Un dels grans reptes del segle XXI per a les institucions d'Educació Superior és formar professionals capaços d'actuar per a un desenvolupament més sostenible. La universitat, com a generadora de coneixement i com a impulsora de models científics i socials, ha de treballar des de totes les perspectives (social, econòmica, tecnològica, ecològica, etc.) per promoure uns programes de docència i d'investigació que contribueixin a la sostenibilitat del planeta.

L'ambientalització dels estudis superiors, entesa com la orientació cap a la sostenibilitat d'aquests estudis, es considera un factor de qualitat universitària, indicador del grau de compromís de la universitat per a proporcionar als seus titulats una formació encarada al futur.

En els últims cinquanta anys, nombroses conferències i reunions internacionals ressalten la importància d'una orientació cap a la sostenibilitat a l'àmbit educatiu i universitari ("Programa MAB" de la UNESCO, 1962; Informe del Club de Roma 1971; Carta de Belgrado, 1975; Conferència Intergubernamental de Tbilisi, 1977; Reunió Internacional de experts en EA de París, 1982; Congreso de Moscú, 1987; Conferència de Río, 1992; Congreso Mundial sobre EA y Comunicación en Ambiente y Desarrollo de Toronto, 1992; Conferència de Tesalónica, 1997; Conferència Mundial del Desarrollo Sostenible (Rio+10) de Johannesburg, 2002)).

La mobilització de les universitats arriba en els anys 90. Dues declaracions i dues organitzacions internacionals poden ser considerades els exponents inicials de la coordinació internacional de les universitats a l'àmbit de la sostenibilitat: La "Declaració de Talloires" (1991) a partir de la qual es va crear la "University Leaders for a Sustainable Future (ULSF)" i la "Declaración de Universidades para un Desarrollo Sostenible" (1993) en el marc de la "Conferència de Rectors d'Europa" i que va ser l'origen de la " Copernicus-Campus, University Network for Sustainability".

Aquestes dues organitzacions, unides a la International Association of Universities (IAU) i a UNESCO, van constituir, a la conferència Copernicus celebrada a la Universidad de Lüneburg (2001), la Global Higher Education Partnership for Sustainability (GHEPS). També cal destacar la "Organización Internacional de Universidades por el Desarrollo Sostenible y el Medio Ambiente" (OIUDSMA) creada el 1996 per universitats iberoamericanes.

UNESCO, el mes de novembre del 2000 convoca a Santiago de Compostela el International Meeting of Experts in Environmental Education: New proposals for action i, el mateix any, posa en marxa la Network for Reorienting Teacher Education towards Sustainability coordinada per la Universitat de York (Toronto) amb la participació de 32 universitats de tot el món. Son els passos previs a la proclamació que fan les Nacions Unides de la Dècada de l'Educació pel Desenvolupament Sostenible pels anys 2005-2014.

A Espanya, l'any 2002, la Conferència de Rectores de Universidades Españolas -CRUE- aprova per unanimitat la creació d'un grup de treball per fomentar la Qualitat Ambiental i el Desenvolupament Sostenible a les universitats espanyoles i l'abril de 2005, es fa públic un document de Directrices para la Sostenibilización Curricular del Comité Ejecutivo del Grupo de Trabajo de Calidad Ambiental y Desarrollo Sostenible de la CRUE en el que es presenten uns criteris generals i es recomanen actuacions específiques a les universitats.

I a Catalunya, l'Estratègia Catalana d'Educació Ambiental ¿ECEA- treballa en el diagnòstic del sector Universitats i Recerca i proposa unes línies d'actuació que son debatudes en el fòrum de maig de 2003.

Formar per a la sostenibilitat constitueix un objectiu que implica un esforç educatiu enfocat, per una part, a canviar els models interpretatius en relació a les qüestions ambientals i d'altra banda, a oferir la vivència de models alternatius que permetin un nou enfocament de la problemàtica ambiental.

En uns temps de transformacions significatives de l'educació superior marcades per la declaració de Bolonya de l'any 2000, els canvis estructurals i organitzatius de la docència i la recerca i els nous models de treball han de ser coherents amb l'equilibri ambiental i els principis de la sostenibilitat. L'informe Tuning Educational Structures in Europe (2000), elaborat per encàrrec de la Comissió Europea, proposa que les competències generals que han d'assumir els estudiants universitaris contemplin un seguit de capacitats que estan estretament lligades a la formació per la sostenibilitat: reflexió, participació, cooperació, acció, interacció, transdisciplinarietat, etc.

Els reptes que afronten les universitats per formar el pensament ambiental de la societat en els propers deu anys es concreten en dos àmbits:

> L'ambientalització dels campus i la vida universitària, amb accions dirigides a aplicar criteris de sostenibilitat a l'activitat universitària: reducció de residus, estalvi energètic, planificació sostenible dels espais, etc.. Generalment, aquesta activitat es coordina des dels rectorats de les universitats a través d'oficines ambientals, gabinets de qualitat ambiental i altres estructures universitàries.

> L'ambientalització curricular dels estudis, realitzada en el marc dels centres docents i departaments universitaris desplega diferents estratègies de treball:

1.Un treball intern, a la pròpia facultat, escola o departament per implicar a tots els estaments de la comunitat universitària: professorat, estudiants i personal de l'administració a través de seminaris, workshops, jornades, projectes de recerca, publicacions, cursos, etc.

2.Un treball en xarxa, amb universitats pròximes que comparteixen espais culturals i geogràfics (com la xarxa ACEU(1) a Catalunya), o amb institucions universitàries procedents de diversos països, que aporten models ambientals originats en cultures i realitats diferents (com la xarxa europea-llatinoamericana ACES(2)). El coneixement dels models i dels processos seguits per altres universitats ajuda a trobar factors de convergència i contribueix a contrastar l'eficiència dels resultats.

3.L'aproximació als sectors laborals i productius en els que els titulats s'insereixen professionalment, contribueix a identificar les línies prioritàries de cada estudi universitari a l'àmbit de la sostenibilitat.

Finalment, l'obligat rendiment de comptes de les institucions públiques exigeix a les universitats la valoració dels resultats obtinguts en els programes de formació per a la sostenibilitat i, per això, cal definir indicadors de progrés que facilitin informació real de la formació ambiental dels titulats universitaris i indicadors de l'impacta que tenen les decisions d'aquests professionals en la millora de la sostenibilitat a l'entorn laboral i social.

Referències:

ACES/ALFA (2002). Ambientalización Curricular de los Estudios Superiores. Aspectos Ambientales de las Universidades. ISBN 84-8458-173-X

ACEU/ DMAiH (2005). L'ambientalització curricular dels estudis universitaris: per una formació cap a la sostenibilitat. ISBN 84-393-6945-X

DMA (2003). Estratègia catalana d'educació ambiental.Document marc.DL B-19248-03

UNESCO/XUNTA DE GALICIA (2000). New Proposals for action. International Meeting of Experts in Environmental Education. Conclusions. ISBN 84-453-3167-I

UNITWIN/UNESCO Chair International Network Of Teacher-Education Institutions (2004). Guidelines and Recommendations for Reorienting Teacher Education to Address Sustainability.

Notes

(1) Les universitats de la xarxa catalana ACEU (Ambientalització Curricular dels Estudis Universitaris), són la UdG, la UAB i la UPC (xarxa temàtica del DURSI a la convocatòria 2003).

(2) Les universitats de la xarxa ACES (Ambientalització Curricular dels Estudis Superiors) són: U. de Girona (Espanya) (coordinadora) Technical University Hamburg-Harburg Technology (Alemanya); U. N. de Cuyo (Argentina); U. N. de San Luis (Argentina); U. E. de Campinas (Brasil); U. E. Paulista - Río Claro (Brasil); U. F. de Sao Carlos (Brasil); U. de Pinar del Río 'Hermanos Saiz Montes de Oca' (Cuba); U. Autònoma de Barcelona (Espanya); U. degli Sudio del Sannio (Itàlia); U. de Aveiro (Portugal). (Programa ALFA de la Comissió Europea a la convocatòria 2000)

[Què són aquests serveis?](#)

